Független művelődési és helytörténeti havilap
XXXII. évfolyam 8. (786.) szám, 2026. augusztus 27. – csütörtök

Hétfalu

Szerkesztők: Hochbauer Gyula
és dr. Kovács Lehel István

Alapította és szerkesztette (1906–1911):
dr. Fekete Endre és Kiss Béla

• Dr. Bencze Mihály

Emlékezzünk Bálint Károly orvosra és Bálint Ella tanítónőre

Brassónak szász fennhatósága alatt is tekintélyes magyar lakossága volt, a katolikus korban a nevelésügy nem a nemzetiség nyelvén, hanem a keresztyén világ egyetemes nyelvén, azaz latinul történt. A világ polgárosodott részét a középkor sötétéből kivezető reformáció nálunk Erdélyben kezdett legelőbb a nemzetiségi törekvéseknek és nemzeti nyelveknek, mint a népnevelés hatályos eszközeinek kellő fontosságot tulajdonítani. Luther tana Honterus által terjedt szét a Barcaságra, a brassói szász vezetés Hétfalu lakosságát is Luther vallására kényszerítette, és iskoláinkba is a szász tanárokat hoztak és a német nyelvet erőltették. Idővel, a magyar nyelv teret hódított, így a hétfalusi iskolák és egyházak, nemzetünk megmaradását, és kulturális tudományos felemelkedését szolgálták.

Csernátfalu, az egykori Szent Mihály falva, Hétfalu központjának számított, a régi csernátfalusi iskola 1542 alakult, az új iskola pedig 1867-ben, de 1945-ben Egységes Magyar Gimnáziuma is volt.

Apai nagyszüleim, édesapám is, majd én is a csernátfalusi iskola növendéke voltunk. Szeretettel emlékszek vissza Bálint Ella tanítónőre, aki a betűvetés és olvasás hasznosságát és szépségét értette meg velem. Mint családapa Dr. Bálint Károly orvosnak köszönhetem, hogy három gyerekemnek igazi szakorvosa volt, ismerte az ősibb gyógyításokat, így sok betegséget az immunrendszer erősítésével hatásosan meggyógyított. Ebben a cikkben róluk szeretnék megemlékezni.

Dr. Bálint Károly 1927. január 27-én született Csernátfaluban, édesapja id. Bálint István kereskedő volt, édesanyja Bálint, született Fabich Katalin pedig háziasszony, akkor a 400-as házszám alatt laktak. 1927. február 6-án keresztelte Kiss Árpád csernátfalusi lelkész. A bábasszony Partin Sára volt. A keresztszülők: Poneczky Mihály és neje Bálint Sára, Fabich Márton és neje Bencze Ila, Fabich Károly és Fabich Margit (sz. 52/927). Az elemi osztályokat a csernátfalusi iskolában végezte id. Kiss Béla lelkész vezetése alatt. A gimnáziumot pedig Sepsiszentgyörgyön a Székely Mikó Kollégiumban. Id. Kiss Béla lelkész az ifjúságot összefogta, és sokukat egyetem elvégzésére is bíztatta, így Bálint Károlyt is, aki sikeresen felvételizett a Marosvásárhelyi Orvostudományi és Gyógyszerészeti Egyetem orvosi karára. Ezt a hosszabb megszakítással sikeresen el is végzett. Pályáját Bodzafordulón és Szitabodzán körzeti orvosként kezdte majd, hogy közelebb kerüljön családjához, azaz feleségéhez és két gyerekéhez, elvállalta a négyfalusi kórház körzeti gyermekorvosi állását, melyet nyugdíjazásig betöltött. Életének utolsó két évében degeneratív betegséggel (Alzheimer) küzdött türelmesen 2001. június 16-án bekövetkezett haláláig. A hosszabb megszakítás okai a következők: mint fiatal egyetemisták, Bálint Károly is belekeveredett az 1956-os magyarországi forradalom eseményeibe. Ezért a hírhedt szekuritáté letartóztatta, bíróság elé került, büntetőtábori kényszermunkára ítélték, amit a hírhedt csernovodai Duna-kanális építésénél kellett letölteni. Ugyanakkor a tanügyi minisztérium az ország összes egyeteméről kitiltotta. Szabadulása után alkalmi munkát végzett, volt sofőr, iskolatanár, pedagógus. Végül sikerült visszakerülni az orvosi egyetemre, ezért került az orvosi oklevél megszerzése majdnem tíz évbe. Mint politikai elítélt éveken át tűrte a szekuritaté zaklatását, be akarták építeni a pártba, és besúgót akartak faragni belőle, de egyik se sikerült a hatalomnak. Az apjának id. Bálint Istvánnak, mint kereskedő a rendszerváltás után a a kommunisták államosították az üzletét, őt pedig a családjával több évre kényszerlakhelyre kergették a Kézdivásárhely melletti Oroszfaluba.

Bálint, született Kiss Ella 1926. május 7-én látta meg a napvilágot Kézdivásárhely mellett Szászfaluban. Apja Kiss József gazdálkodó volt, anyja Kiss Apollónia háziasszony. Négy gyermek közül ő volt az egyetlen lány, így majdnem

természetes volt, hogy a kézdivásárhelyi lányiskolában eltöltött elemi iskolai évek után a tanítóképző következett. Néhány kisebb kitérő után Négyfaluba került, és itt lett a csernátfalusi általános iskola tanítónője, egészen a nyugdíjazásig. Soha nem volt párttag. Kezdő korában őt is meghurcolták az akkori rendszer kiszolgálói a kulákká nyilvánított apja miatt, pedig az az embert addigra teljesen lenullázták vagyonilag, mindenét elvették. 1952. április 15-én Bálint Károly felesége lett. Gyermekeit egyedül nevelte míg a férje az egyetemen volt. Nyugdíjas korának utolsó éveiben szürke, majd kezdődő zöldhályoggal romlott a látása majdnem vakulásig. 2005. február 23-án visszaadta lelkét a teremtőjének.

A Bálint ősökre visszatekintve, nézzük meg a családfát. Id. Bálint István és Fabich Katalin gyerekei: dr. Bálint István, dr. Bálint Károly és Bálint Katalin. Bálint Károly és Ella gyerekei: lányuk Bálint (Bardócz) Melinda (1953-2012) egészségügyi asszisztens volt Marosvásárhelyen, kinek fia dr. Bardócz Lóránt (Marosvásárhely, 1980) ortopéd főorvos Gyulán, és fiúk Bálint István (Csernátfalu, 1956) egészségügyi asszisztens. Dr. Bálint István idegsebész volt Kolozsváron, rengeteg hétfalusi betegnek segített. Gyerekei: dr. Bálint Mihály általános orvos és dr. Bálint Enikő fogorvos.

Bálint Katalin a marosvásárhelyi gyermekkorház főnövére volt gyerekei: Berekméri Ágnes informatikus mérnök és dr. Berekméri István fogorvos.

(Folytatása a 2. oldalon.)

* Kiadja a Hétfalusi Magyar Művelődési Társaság – © HMMT, 2001–2026. * ISSN 1582-9006 *

• VERES EMESE GYÖNGYVÉR

140 ÉVE ALAKULT MEG AZ ÖNÁLLÓ MAGYAR ESPERESSÉG

Míg sorozatunk korábbi részeiben az esperesség megalakulását taglaltam, fontos kitérni még egy igen jelentős eseményre, amely a gyülekezetek szokásrendjét is felborította, de meghatározta és egységesítette: ez nem más, mint a püspöki vizitáció. A Honterus-vizitációt megemlítik ugyan a szász források, de nem térnek ki a magyar gyülekezetekre is. Egy erre vonatkozó dokumentumot tartalmaz azonban a brassói Honterus Levéltár Teutsch-gyűjteményében *Cathedratiae Pastorum Saxonicor in Transilvania* cím alatt szereplő kéziratos dokumentumkötet, amely szerint Bácsfalu, Türkös és Szent Mihály összesen 101 lakossal rendelkezik. A következő két legjelentősebb vizitáció már a 18. századra esik, amikor a brassói főpap, Petrus Cloos meglátogatta a gyülekezeteket. Ennek eredményeként kezdték el vezetni például az anyakönyveket. Ettől az időszaktól találhatóak meg a korábban már említett gyülekezeti iratok is a brassói Honterus Levéltárban.

A szász egyházhoz való tartozás időszakában az utolsó vizitáció 1879. június 30. és augusztus 19-e között zajlott, amikor Georg Daniel Teutsch végiglátogatta a Barcaság magyar és szász gyülekezeteit. A püspöki jelentésből tudjuk, hogy a vizitációs kérdőívhez az 1808-as egységes vizitáció jelentéseit használta fel, amelyeket az elmúlt hetekben találtam meg az állami levéltár nagyszebeni fiókjában. Az akkori püspök ekkor, azaz 1808-ban még csak Csernátfalut említi a többi hétfalusi gyülekezet mellett, így valószínűsíthetjük, hogy a bácsfalusi gyülekezet még nem alakult meg teljes jogúként. G. D. Teutsch jelentésének egyik későbbi pontjában hivatkozik egy 1829-es általános vizitációra is, amelyet Daniel Gräfer püspök végzett, ám ennek feltárása még várat magára.

Teutsch püspök Bácsfalut és Csernátfalut 1879. augusztus 7-én látogatta meg, és – mint írja – azért tudott két gyülekezetet is végigjárni egy nap alatt, mert ezeknek nem volt felekezeti iskolájuk, hiszen költségmegtakarításból a gyülekezetek átadták iskolájukat az államnak ám ettől függetlenül megjegyzi, hogy új iskolaépületet talált, amelyet állami segítséggel építettek. A gyülekezetek többségében prédikált is az ünnepi istentiszteleten, ám a magyar gyülekezetben nem tudott szabadon beszélni, az írott szóhoz kellett tartania magát. A templomok általában tele voltak, kivéve Bácsfalut, de leginkább Hosszúfalut. A csángó gyülekezetekben csak Háromfalun találta meg a 18. század eleji alapszabály szerint működő legény és leánytársaságokat, amelyeknek kolmoly szabályzata is volt: *Legény 's leánytársaságknak közönséges rendtartása a' Barczavidéki magyar falukon mely az ágostai hitvallást követők Méltóságos FőConsisteriuma által az 1818dik évben kiadott egyházi vi'sgálati szabályok harmadik része 51dik – 63dik czikke nyomán készíttetvén, a' Brassói Consistorium által megvi'sgáltatván, a' legény és leánytársaságok egyenkénti számbavétele végett kiadatott* Brassóban, 1846-ban. Ez fordítása az 1839-ben megjelent *Allgemeine Ordnung für die Bruderschaften und Schwesterschaften auf den sächsischen Dörfern des Burzenländer Districtes* című kiadványnak. Ebből a püspöki jelentésből tudjuk tehát, hogy például Bácsfaluban akkoriban semmiféle ifjúsági csoportosulás nem tevékenykedett, és a gyülekezetnek dalárdája sem volt. A püspök megrótta a magyar gyülekezeteket az alacsony úrvacsorai részvételért, amely 17% (Krizba) és 33% (Hosszúfalu) között ingadozott. Az egyházi szolgálatokat illetően, semmi kivetnivalót nem talált, sőt, a házasság kapcsán megjegyzi, hogy a szász gyülekezetekhez képest, a magyaroknál lényegesebben kevesebb válás fordul elő, és a születésszám is jelentős: például Csernátfaluban 1765-höz képest 233%-al, Zajzonban 492%-al nőtt a gyülekezet lélekszáma. A halotti torok gyakorlását sehol sem tapasztalta, viszont Bácsfaluban azt igyekezett tudatosítani, hogy az igazi gyásznak semmi köze nincs ahhoz, hogy a halottvivők piszkos ingben mennek a koporsó mellett, ahogy azt a helyi szokás megkövetelte. A gyülekezetben gondjai támadtak a presbitériummal, mivel az előírt havi egy ülést nem tartották meg, sőt, az 1879-es év első felében összesen egyszer üléseztek a gyülekezet elöljárói. Nem talált olyan külön jegyzéket sem, amelybe a gyülekezet ajándékait és az alapítványok hozadékait jegyezték volna be, és a gyülekezet elmaradt a számadási jelentések beküldésével is. Általában az adminisztrációval gondok voltak, nemcsak Bácsfaluban, hanem összességében a magyar gyülekezetekben. Mivel a korábbi anyakönyvek megsemmisültek az 1848–49-s forradalomban, a megtekintett anyakönyveket 1849-b kezdték vezetni, ám a püspök megjegyzi, hogy a gyülekezet 1809-ig Csernátfalu filiája volt. A gyülekezetben nem merült fel semmiféle gond a lelkész munkájával szemben, azonban a hívek azt kérték, hogy nyáron se szüneteljen a korareggeli istentisztelet, illetve az egyházi bizonyítványokat ezentúl magyar nyelven állítsák ki számukra.

(Folytatása a 3. oldalon.)

• DR. BENCZE MIHÁLY

EMLÉKEZZÜNK BÁLINT KÁROLY ORVOSRA ÉS BÁLINT ELLA TANÍTÓNŐRE

(Folytatás az 1. oldalról.)

Az egykori Bálint család leszármazottjai és rokonsága egy kivétellel az egészségügyben dolgoznak.

Id. Bálint István és felesége igyekeztek gyerekeiket a lehető legjobb nevelésben részesíteni. Támogatták a fiaik kollégiumi zenetanulását, így mindkettőből egészen jó hegedűs lett, ez később Károlynál még zongorázással is párosult és ez végig kísérte fiatalember éveit. Később sajnos abbamaradt. A másik szülői „örökség" a természet és a természetjárás szeretete volt. A szülők imádtak kirándulni, a nagytata rengeteget tudott a természetről, és ezt átadta a fiainak is, akitől meg az ő gyerekei tanulták meg. Volt idő mikor három nemzedék (nagyszülő, szülő, unoka) együtt kirándult. Így hát volt kitől megtanulni és megismerni a helyi felejhetetlen kiránduló helyeket: Fazakas kert (téli sízés és szánkózás emlékezetes helye), a temető mögötti Nyíres, a Jancsi kutja, a Hétforrás, Pancsó, a Háttető, és persze a nagyobbak: Bolnok, Csukás, Nagykőhavas, Hegyeshegy. Azt meg kell említeni, hogy Bálint Károly elismert filatelista, azaz bélyeggyűjtő volt. Éveken át tartott kapcsolatot és cserélt bélyegeket hazai és külf9ldi gyűjtőkkel, így ennek eredményeként idővel egy nagyon szép gyűjteményt sikerült összehoznia.

A Kiss szülők részéről Jóska bácsi és felesége, Pólika, a tipikus háromszéki falusi emberek megtestesítői voltak. A nagytata volt gazdálkodó, a nagymama pedig az otthoni gazdaasszony. A nagytata józan paraszti esze segített a gazdaság működésében, mondhatni, bár népes volt a családja, nem szűkölködtek. Egészen a kommunizmusig, addig is kitaníttatták gyermekeiket, a fiúk egyike gazdálkodó, a másik kettő tisztviselő lett. A lányuk, Ella, amint már említettük, tanítónő lett. Örökölte édesanyjától a jó gazdaasszonyságot és és elhozta Csernátfaluba a háromszéki konyha finom ízeit.

Visszaemlékezve Bálint Ella tanítónőre mondhatjuk, hogy: „A tanítás nem más, mint reményt adni a jövőnek. Egy nagyszerű tanár nemcsak inspirál, de kitörölhetetlen nyomot is hagy a lelkekben. Tudása és embersége generációkon át él tovább." *(William Arthur Ward),* Bálint Károly doktor úr esetén pedig: a gyógyítás művészete nemcsak a test, hanem a lélek ápolása is. Egy életen át tartó önzetlen szolgálat, amelyben a tudás a legfőbb fegyver a szenvedés ellen. Ahol a szeretetteljes odaadás és a gyógyítás iránti szenvedély találkozik, ott csodák születnek. Köszönjük az éveken át tartó fáradhatatlan munkát, a gyógyító kezeket és a megmentett életeket.

Csernátfalu, 1930. szeptember 22. Épül a román katona szobra. A bámészkodó két kisgyerek Bálint István és öccse Károly

* SZERKESZTŐSÉG: RO-505600 NÉGYFALU, GEORGE MOROIANU UTCA (NAGYÚT) 87. SZÁM * TELEFON: 0744 / 251 245 *

• Veres Emese Gyöngyvér

140 éve alakult meg az önálló magyar esperesség

(Folytatás a 2. oldalról.)

A következő vizitáció már arra az időszakra esik, amikor a magyar gyülekezetek megalakították az önálló esperességet, és a Tiszántúli Evangélikus Egyházkerülethez csatlakoztak. Czékus István püspök rövid időn belül sort is kerített arra, hogy újdonsült gyülekezeteiben tájékozódjon. Az 1888 májusában és júniusában elvégzett canonica visitációt alapos előkészület előzte meg, amint arról az alábbi esperesi levél tanúskodik [Csernátfalu, egyházi irattár]:

A Brassói Ág. H. Evangélikus Magyar Egyházmegye Főesperese

178/888 ügyszám

Tekintetes Egyháztanács!

Főtisztelendő Püspök urnak f. évi február 20án 400 sz. a. kelt rendelete következtében van szerencsém értesíteni miszerint a főpásztori látogatás a brassói ág. h. evang. magyar egyházmegyében jelen év folyamán a következő rendben fog megtartani:

Május 27én a brassói, 28án B.ujfalusi, 29én krizbai, 30án apáczai, 31én bácsfalusi; junius 1én türkösi, 2án csernátfalusi; 3án hosszufalusi alszegi nemes egyházakban, 4–5én pihenés Hosszufaluban; 6án a fűrészmezei; 7én a tatrangi; 8án zajzoni; 9én a pürkereczi nemes egyházakban; 10én pihenés Brassóban; 11én olvastatik az esperesség egyházlátogatási jegyzőkönyve és a felügyelő és lelkész urakkal az egyházlátogatás eredményéről és a további teendőkről értekezlet tartatik, megjegyezvén, hogy az egyházlátogatás mindenkor reggeli 8 órakor rendes istentisztelettel veszi kezdetét.

Felhívom ennélfogva a tekintetes egyháztanácsot, miszerint intézkedni szíveskedjék:

I. Arról, hogy az egyházlátogatási jegyzőkönyvek az Utasítások 154–156 §§ értelmében gyorsan és pontosan elkészíttessenek, megjegyezvén, hogy ezen jegyzőkönyveket jó finom papirosra és szépen kell leírni s úgy kell beköttetni a könyvkötő által, hogy elől legalább is 1 1/2 ív, hátul pedig 3 ív tiszta papíros maradjon a melyre a kerületi jegyző úr elől az egyházlátogatás előzményeit, hátul a püspöki meghagyásokat és befejezést fogja írni.

II. Arról, hogy a munka megosztassék. A lelkész készítse el az egyház történetét és az egyház erkölcsi oldalára vonatkozó dolgokat; a felügyelő állítsa össze a tőkék lajstromát és az 1887 évi számadás adatait, szervezze be a szükséges okmányokat, telekkönyveket, az egyházi vagyonra nézve, vagy alapítványok, templom, torony, iskola és temetőre vonatkozólag a gondnok és egyházfival házrólházra írja össze a lélekszámot fi és nőnem szerént elkülönítve és hozassa rendbe az egyházi épületeket; a tanító készítse elő az iskolára vonatkozó dolgokat a melyek közt ott legyen az egyháznak az iskoláit illetőleg az állammal vagy községgel kötött szerződése is.

III. Arról, hogy a főpásztori látogatás napján vallásvizsga tartassék, melynek ki kell terjednie az éneken és imán kívül nem csak a vallási igazságokra, hanem az egyháztörténetre is.

IV. Arról, hogy egy April 3. d.e. 9 órakor Brassóban a templomban a főpásztori látogatás ügyében tartandó esperességi értekezleten a lelkész, a felügyelő, a vallástanítók és a gondnokok okvetlenül résztvegyenek.

V. Arról, hogy az ezen értekezleten megállapítandó püspöki főjegyzői, esperesi és dékáni tiszteletdíjakat illetőleg az ellátás, szállás és étkezés tekintetében és általában az összes eddig elősorolt teendőkre nézve az egyházak elöljárói illetve küldöttei jól megfontolt javaslatokat terjeszthessenek az értekezlet elé.

Megjegyzem itt, hogy a főtisztelendő püspök úr a lelkészlakon lesz mindenütt elszállásolandó ez lévén ő főtisztelendőségének határozott kívánsága; kísérői Farbaky József kerületi főjegyző; a főesperes, esperességi felügyelő, járási dékán és a jogi tanácsos az egyházközség előbbkelő tagjaihoz lesznek beosztandók; az étkezés tisztességes polgári ellátás legyen minden pompa és költekezés nélkül, elváratván az egyház tagjaitól, hogy legalább szállás és élelmezés czimén az egyház pénztárát költséggel nem terhelendik, hanem maguk nyujtanak abból a mit Isten adott.

Nem mulaszthatom el e pontnál még azt is megjegyezni miszerint főtisztelendő püspök úrnak a ki a 70-ik éven túl van, oly módon rendeztessék be szállása, hogy az ily korban megkívántató csend, nyugalom ott feltalálható legyen.

VI. Arról, hogy jövet alkalmával a fogadtatás, menet alkalmával a bucsuztatás az ünnepélyes eseményhez méltó legyen. Okvetlen megkívántatik, hogy minden egyház tisztességes kocsiról gondoskodjék a püspök és kíséretének a szomszéd egyházba leendő szállítására; hogy a harangok jövet és menet alkalmával meghuzassanak, a lelkész a presbytérium élén a papi lak előtt köszöntse a látogatást. Egyebeket illetőleg készítsen a Tekintetes Egyháztanács javaslatot a mely az esperességi értekezlet elé terjesztendő lesz. Végül megjegyzem, hogy a mennyire erőmtől és időmtől telik, szívesen kész vagyok a nemes egyházaknak, a lelkész uraknak és presbytereknek, ha arra szükségük lesz, mindezekben tanáccsal és utba igazítással szolgálni, főtörekvésem és ohajom lévén, hogy egyházaink egyrészről minden nagyobb költségtől és kiadástól megkíméltessenek, másrészt azonban ugy mutathassak be magukat, mint a melyek ág. h. ev. vallásunkhoz híven ragaszkodó papjaikkal élükön hitünknek áldásait kellően felfogni és méltányolni, szent vallásunknak kincseit megbecsülni eléggé képesek, és ezen érzületekhez képest ezen kincsek legfőbb őrét szeretett főpásztorunkat a ragaszkodás hozzá méltó kifejezéseiben kellően részesíteni tudják.

Brassó, 1888 márcz. 12én

Tisztelettel

Moór Gyula főesperes

A magyar püspök látogatása akkora esemény volt a falvakban, hogy Czékus Istvánt Négyfalu határán nemzeti színű zászlókat lobogtató lovas bandérium fogadta. Mint a jegyzőkönyv írja:

„A fenyő szálakból és galyakból készült zászló díszben pompázó, homlokzatán Isten hozott üdvözlő szavakkal s a főpásztor nevének kezdőbetűivel ékeskedő diadalív alatt, mely a magas vendég tiszteletére a község bejáratánál felállítva volt, a melyet lelkesen éljenző sűrű és tömör híveinek sorai környeztek, a községbeli fúvós hangszerekkel felszerelt népzenekar a magyar hymnus lelkesítő hangjaival, Gödri János egyházi felügyelő pedig alkalomszerű lelkes üdvözlő szózattal fogadták őt, míg az ott álló hajadonok ékes virágcsokrokat nyújtottak át neki s szórtak kocsijába. Innét a lovas bandérium előlovaglása, a zenekar harsány zenélése, ünnepies harangzúgás és a fellelkesülő lakosság szűnni nem akaró éljenei között vonult a főpásztor kíséretével együtt, az út 2 felén leszúrt, virágokkal ékített fenyősudarak által jelzett irányban a paplak felé, melynek lombdíszben ékeskedő bejáratánál – oldalán a sorfalat képező iskolai ifjúsággal s a gyülekezet véneivel – a helybeli lelkész papi díszben fogadta őt, kifejezést adva a közörömnek, mely a várva várt főpásztor látásánál minden szíveket eltölt most, mire ő főtisztelendősége lekötelezi szívélyes modorban válaszolván, a paplakon megszállott."

Akárcsak megannyi irat a barcasági gyülekezetekben, a vizitációs jegyzőkönyvek is többnyire elvesztek. Szerencsénkre, a budapesti Evangélikus Országos Levéltárban hiánytalanul megvannak. Ezek az első olyan dokumentumaink, amelyekből tökéletes képet kapunk a gyülekezetek akkori állapotáról, és amelyek kiindulópontként szolgálnak bármiféle változásvizsgálathoz.

A látogatás során a püspök igyekszik a gyülekezeti szokásokat egységesíteni, így az úrvacsoraosztását és a konfirmációét. Eltörli a szász egyházban még szokásos Mária-ünnepeket, így Gyümölcsoltó Boldogasszony napját is, mondván, hogy ezek katolikus ünnepek. A német formanyelvű anyakönyvek esetében előírja a magyar fejléces matrikulák beszerzését. Természetesen a tapasztalatokra és intézkedésekre minden egyes gyülekezetet illetően kitérhetnénk, ám tény, hogy számos rendelete mindmáig megtalálható a Barcaságon. Bár a püspök látogatásának minden gyülekezetben örvendtek a hívek, a rendelkezéseinek bevezetése már nehézségekbe ütközött. Például Barcaújfaluban. Czékus István püspök rendelkezése nyomán, 1889-től a frissen konfirmáltak is virágvasárnap vettek először úrvacsorát. Ez a tény azonban nemtetszést váltott ki a gyülekezetben, amit a jegyzőkönyvek tükröznek. Az 1889. április 7-én tartott presbiteri gyűlésen

„Sipos Mihály gondnok az egyháztanács nevében kéri az elnök urat, hogy az úri szent vacsora az ifijabb rendű gyónóknak a régi szokás szerint zöldcsütörtökön osztassék, mert a tiszai szabályzat az elhaladáskor nem magyaráztatott elő, s a nép között egészen ismeretlen s e miatt zugolodás vagyon. S mivel mi a tiszai szabályzatot nem ismerjük régi szokásainkhoz ragaszkodva maradunk úgy, mint a szászok alatt voltunk.

A rendelkezések, az új jogszabályok lassan átvették a régi szokások helyét. A következő püspök, Zelenka Pál 1912 májusában látogatott a barcasági magyar gyülekezetekbe. Ez a látogatás sem volt kevésbé ünnepélyes, mint a korábbi. Az akkori bácsfalusi jegyzőkönyv szerint:

„még harmatos volt a fű, fa, virág, még eltakarta a májusi kék ég bűbájos szépségét a sötéten borongó felhő, mikor a bácsfalusi ev. magyar egyház hívei benső örömtől napsugaras lélekkel csoportosultak a türkösi határvonalon és díszes templomuk előtt szép ünnepi csángó díszöltözetben. Május 19re eső vasárnap reggelén, várva vágyó epedéssel a magas vendég jöttét, a tiszai ev. egyházkerület érdemes püspökét, Geduly Henrik szeretett főpásztort, kinek Türkösről kellett érkeznie hozzájuk egyházlátogatásra. Szép diadalkapuk, fellobogózott, virágos házak előtt – mint zsongó méhek – rajzottak az iskolás gyermekek, ifjak, hajadonok, férfiak és nők, minden rendű és rangú és vallású lakói a községnek, kiknek arcmosolyában, szemragyogásában nemcsak a természetes kíváncsiság, de a természetes közös érdeklődés, közös öröm is tükröződött. Folyton növekvő vággyal mélyedt a szemek tekintete a türkösi látóhatárba, lesve, várva ott az első nemzeti zászlós lovast, amint a díszcsapat élén feltűnik, jelezve a várva várt érkezését.

(Folytatása a 4. oldalon.)

* Kiadja a Hétfalusi Magyar Művelődési Társaság – © HMMT, 2001–2026. * ISSN 1582-9006 *

• KOVÁCS LEHEL ISTVÁN

ÓDA A KOVÁSZOS UBORKÁHOZ

Nyáron, a lugas alá nemcsak a hűs szellő húzódott be, hogy amikor leülünk az ósdi padokra, enyhítse a felmelegedett délutánokat, hanem az asztalon, egy kitüntetett helyen, mindig ott ücsörgött egy jó nagy borkány, s benne zöld-sárga csodaként gyerekkorom varázslatos savanyúsága, a kovászos uborka.

Ez Nagyanyám felségterülete volt, másnak nem is igen volt szabad hozzányúlnia az üveghez, az uborkához, s ahogy elfogyott, készítette is a következő rendet.

Szertartás volt ez, nem egyszerű konyhai munka. A kertből leszedett, még tüskés uborkákat gondosan megmosta, hosszában kereszt alakban bevágta, hogy a sós lé könnyebben utat találjon bennük. Az üveg aljára kapor került, néhány gerezd fokhagyma, néha egy-egy szem bors is, aztán katonás rendben sorakoztak az uborkák. Végül langyos, sós víz borította be őket, a tetejükre ismét kapor és pár szál csombor is, majd egy vastag karéj kenyér, s az üveget úgy tette le a lugas alá az asztalra, mindig ugyanarra a helyre, hogy a zöld levelek alá besütő Nap ráengedhesse áldott sugarait. Végül egy öreg, cikornyás szélű fehér porcelántányért tett az üveg szájára. Nem fedő volt az, hanem a Nagyanyám kezében a gondosság utolsó mozdulata, amellyel a természetre bízta a munka befejezését.

Gyermekként azt hittem, a Nap főzi meg az uborkát, mert a napfénynek különleges íze van. Nem értettem, hogyan lehet, hogy ugyanaz az uborka a kamrában csak zöldség, a lugas alatt, a borkányban pedig néhány nap múlva igazi csoda. Nagyanyám csak mosolygott, amikor kíváncsian emelgettem a kenyérszeletet, amely súlyként nehezedett az uborkákra.

– Még várni kell – mondta mindig. – A jó dolgok nem sietnek. És ne hidd, hogy a Nap dolgozik. A Nap csak segít.

A várakozás volt a legnehezebb. Minden reggel odaszaladtam az üveghez, figyeltem az apró buborékokat, amelyek úgy kapaszkodtak fel az uborkák oldalán, mintha valami titkos élet költözött volna beléjük. Mire eljött az ideje, az egész udvart betöltötte a kapor, a fokhagyma és a nyár illata.

Évekkel később tudtam meg, hogy azok az apró buborékok, amelyeket mindig áhítattal figyeltem az üveg oldalán, valóban egy láthatatlan világ üzenetei voltak: tejsavbaktériumok milliónyi serege indult munkába. Ezek az alig látható élőlények a zöldség természetes cukrait lassan tejsavvá alakították, s mire a napok elmúltak, az egyszerű uborkából valami egészen más született. Roppanósabb, zamatosabb, élőbb lett. Nem ecet adta az erejét, hanem az élet maga: azok az apró teremtmények, amelyek csendben végzik a dolgukat, anélkül, hogy valaha is dicsekednének vele.

Talán ezért szerettem mindig ezt a savanyúságot. Mert megtanított arra, hogy a világ legfontosabb munkáit többnyire azok végzik, akiket nem látunk, akik a háttérben vannak.

Az első roppanás ma is a fülemben cseng. Nem volt ünnepi étel, nem volt drága fogás, mégis minden ebédet gazdagabbá tett. Egy szelet friss kenyér, egy darab szalonna vagy paprikás pityóka mellé több boldogságot adott, mint bármelyik különleges csemege.

Amikor már elfogyott a borkány tartalma, Nagyanyám nem sajnálkozott. Kimosta az üveget, újra leszedte a kaprot, új uborkát hozott a kertből, s kezdődött minden elölről. Ahogyan a nyár is újra kezdődik minden esztendőben, ha az ember még hisz benne.

Azóta sok nyár elmúlt, a lugas is eltűnt, Nagyanyám keze sem emeli már az üveget a Napra. De valahányszor megérzem a frissen készült kovászos uborka illatát, egy pillanatra újra ott ülök a lugas hűvös árnyékában. Hallom a méhek zümmögését, érzem a Nap melegét, és tudom, hogy vannak ízek, amelyek nem egyszerűen ételek, hanem emlékek.

Aztán először utaztunk Magyarországra. Egy büfében nagy betűkkel ez állt a pult fölött: KOVIUBI.

Sokáig néztem a táblát. Azt hittem, valami különleges étel neve, valami új találmány, amelyet még nem ismerek. Csak amikor közelebb mentem, s megláttam az ismerős uborkákat a tálban, kezdtem nevetni. Hát így is lehet hívni?

De ez nem lehet az. Mert amit én ismertem, annak teljes neve volt, története volt, nyarai voltak. Benne volt Nagyanyám kérges keze, a kapor illata, a fokhagyma ereje, a kenyér héja, amely csendben úszott a sós lé tetején, s benne volt a Nap türelmes melege is, amely életre segítette a láthatatlan tejsavbaktériumok népét.

A koviubi ezt mind egyetlen könnyed legyintéssel félresöpörte. Mintha valaki becézni akarná a déli harangszót, vagy rövidítésbe fojtaná az esti imát. Túl kicsinek éreztem ahhoz, amit jelentett. Az emlékekből nem szabad elvenni egyetlen betűt sem, mert már nem lesznek teljesek...

Mert ott a lugas árnyéka az udvaron az ósdi padokkal és a korhadó asztallal, az ódon borkány, amelyet egész délelőtt simogatott a napfény, a kovászos kenyérkaréj, amely csendesen ringott a sós lé tetején, a kapor, a csombor, a fokhagyma, a hosszú várakozás türelme, a királyi palotából szabadult fehér porcelántányérka, s igen, ott van Nagyanyám öreg keze, ahogy óvatosan megigazítja, nehogy egyetlen uborka is kibújjon a víz alól.

Mert vannak ételek, amelyek jóllakatnak, és vannak, amelyek hazavisznek.

És ez a kovászos uborka.

• VERES EMESE GYÖNGYVÉR

140 ÉVE ALAKULT MEG AZ ÖNÁLLÓ MAGYAR ESPERESSÉG

(Folytatás a 3. oldalról.)

S mikor a várakozás, vágy, óhaj, valóra vált, a virágdíszt öltött első fogatban, Molnár Viktor egyházmegyei felügyelő társaságában, Dr. Zelenka Lajos türkösi egyházfelügyelő, Szórády Lajos alesperes, Kemény Lajos egyházkerületi jegyző, Deák Sándor türkösi lelkész, s többek kísérete mellett, a főpásztor megérkezett. A diadalkapu fenyőillatos keretéből lemosolygott reá a közönség meleg szeretetét jelző »Isten hozott«, s a község derék jegyzője Bacsó Mihály ajakán felcsendült az üdvözlő szó. Lendületes szép beszéddel fogadva a község nevében s kívánt áldást főpásztori látogatására, s azzal kapcsolatos magasztos munkájára. Szíves örömmel fogadta a püspök ez üdvözlést, s szeretettel, meleg érzéssel válaszolt reá, s adta áldását az egész községre. Virágcsokrokkal kedveskednek a festői csángó viseletben sorfalat álló hajadonok, s ünnepi harangszó, öröm lelkesedés moraja, s a két sort állók üdvözlő éljenei között lassú menetben a templom elé ért a püspök és kísérői, hol az egyház fiatal, jeles lelkésze, Kiss Béla szólt a szív mélyéről, a szeretet, az öröm, a tisztelet meleg üdvözletét egyháza részéről, ékesen szóló nyelv zengésivel. Meleg szívnek üdvözlése meleg választ váltott ki a püspök szívéből, ki nagy örömmel jött a gyülekezet körébe s szeretettel hozta főpásztori jóindulatát a híveknek, s szeretettel áldja meg már itt az Úr szent hajléka előtt is testvéreit."

Akárcsak a korábbi vizitációk esetében, a látogatás ünnepi istentisztelettel kezdődött, amelyről a jegyzőkönyvek részletesen beszámoltak. A gyülekezetekre vonatkozó adatok ismételten kitérnek röviden azoknak történetére, illetve arra, hogy az utolsó látogatás óta „mily változásokon és viszontagságon" ment át az egyház.

A későbbi canonica vizitációk jegyzőkönyvei már nem ennyire adatgazdagok az egyházközség tulajdonát, a lelkész munkáját, a tisztségviselők névsorát és feladatait, valamint a gyülekezetek állapotát illetően. A II. világháború utáni évtizedek politikai légköre ezt már nem is tette lehetővé, így a jegyzőkönyvekben igyen gyakran csak a látogatás tényét olvashatjuk, és többnyire azt, hogy mindent rendben találtak.

• SZERKESZTŐSÉG

HOBBI AKADÉMIA HÍREK

2026. szeptember 10-től ismét indulnak a **Hobbi Akadémia** változatos, minden korosztályt érintő programjai!

Helyszín: **Gillich Fülöp Diákotthon**, Négyfalu, Brassói út 245. szám.

Időpont: 18.00 órától

Elérhetőség: 0729500243

A konkrét kínálatról, programokról több infó a sajtóban és a Facebookon.

Szeretettel várunk mindenkit!